

Dkt. David Howard, Joshua-Ruth, Kipindi cha 3, Utangulizi Sehemu ya 3

© 2024 David Howard na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. David Howard katika mafundisho yake kuhusu Yoshua kupitia Ruthu. Hii ni kipindi cha 3, Utangulizi wa Yoshua, sehemu ya 3, Mukstadha wa Fasihi.

Katika sehemu hii, nataka kuzungumzia kile ambacho ningekiita mukstadha wa kifasihi wa kitabu cha Yoshua.

Tumezungumzia katika sehemu nyingine kuhusu mukstadha wa kihistoria, na mukstadha wa kijiografia, lakini kitabu cha Yoshua hakirejelei tu matukio na mahali na watu waliotokea katika wakati halisi na nafasi na historia, lakini pia ni utunzi wa fasihi. Ni kitabu cha maneno yaliyoandikwa na mtu mwenye nia fulani. Kusudi ambalo tumezungumzia katika sehemu tofauti ni kwamba zawadi ya Mungu ya nchi ya ahadi ni watu wa Israeli na kadhalika.

Lakini hebu tufikirie kitabu cha Yoshua sasa katika mukstadha wake wa kifasihi, yaani mahali katika orodha, mahali katika Agano la Kale ambapo kinatokea. Kwa hivyo kitamaduni tuna vitabu vitano vya kwanza vya Biblia, Mwanzo, Kutoka, Mambo ya Walawi, Hesabu, na Kumbukumbu la Torati, kama vile tungeviita Pentateuki. Mgawanyiko upo hapa na mantiki iliyo nyuma ya hili, hivi wakati mwingine huitwa vitabu vya Musa, na hii ingekuwa kwa sababu Musa alikuwa mwandishi mkuu wa vitabu hivi.

Musa anakufa mwishoni mwa Kumbukumbu la Torati, kwa hivyo ni mgawanyiko wa kimantiki wa sehemu kubwa ya Biblia. Baada ya haya, katika utamaduni wa Kiprotestanti, kwa kawaida tunazungumzia vitabu vya kihistoria, Yoshua hadi 2 Wafalme au hata hadi Mambo ya Nyakati kama Nehemia Esta. Sipendi neno hilo kabisa kwa sababu linaweza kumaanisha kwamba sehemu zingine si za kihistoria.

Ningesema hadithi katika Yoshua inaendelea na hadithi katika Hesabu, Kutoka, na Mwanzo, na hivyo hizo zingekuwa za kihistoria pia kwa maana hiyo, sehemu za masimulizi. Lakini ni neno la urahisi. Linaelezea hadithi ya wakati Israeli waliingia katika nchi, na ukienda kwa Wafalme, 2 Wafalme, hapa ndipo Israeli inapoondolewa katika nchi.

Kwa hivyo, hizi ni miaka 400 hivi, au zaidi ya miaka 400, labda miaka 800 au 900 ya maisha ya Israeli katika nchi hiyo. Katika utamaduni wa Kiyahudi, hawa wanaitwa manabii wa zamani, Yoshua, Waamuzi, 1 Samweli, na 1 Wafalme. Nao si manabii kwa maana ile ile ambayo Isaya, Yereimia, Ezekieli, na wengine walivyo, lakini kwa maana kwamba manabii ni watu wanaosema maneno kutoka kwa Mungu, wasemaji wa Mungu, kama Isaya na wengine walivyosema katika mitaa ya Yerusalemu au Samaria.

Waandishi wa vitabu hivi wanazungumza maneno kutoka kwa Mungu kwa njia tofauti. Wanaandika matukio na kuyatafsiri kupitia macho ya Mungu. Kwa hivyo, kwa maana hiyo, hawa wanaweza kuitwa manabii.

Kwa hivyo, kitabu cha Yoshua basi ndicho kichwa cha vitabu vya kihistoria, kitabu cha kwanza cha uzima katika nchi. Sasa ukisoma vya kutosha katika fasihi ya Agano la Kale, utakutana na nadharia za utunzi ambazo zinaweza kuwa tofauti kidogo na hii. Mojawapo ya nadharia kuu zilizofichwa karne kadhaa zilizopita katika karne ya 20 ilikuwa nadharia kwamba hadithi kutoka Mwanzo haikuishia katika Kumbukumbu la Torati, lakini iliishia katika Yoshua.

Tunapaswa kufikiria kitu kinachoitwa Heksateuki. Pentateuki ilipata jina lake kutokana na neno penta linalomaanisha tano. Kwa hivyo, vitabu vitano vya kwanza, tunafikiria pentagoni kama kitu chenye pande tano. Heksagoni ni muundo wa kijiometri wenye pande sita.

Kwa hivyo, Hexateuch ingekuwa vitabu sita vya kwanza vya Agano la Kale. Wasomi walikuja na nadharia hii mwishoni mwa karne ya 19, na mwanzoni mwa karne ya 20, wakifikiri kwamba hapana, Musa hakuwa mwandishi wa Pentateuch, lakini mtu fulani baadaye alikuwa akiandika kuhusu hili, na nyuzi ambazo zingepitia vitabu hivi vyote ziliishia kwa Yoshua. Na kuna mantiki fulani kwa hili kwa sababu kuna mengi katika Yoshua ambayo yanaangalia nyuma kama utimilifu wa ahadi na hadithi inavyoishia hapa.

Harakati katika Pentateuki huwa katika mwelekeo wa kutazama mbele kila wakati. Mungu anatoa ahadi kwa nchi kwa Ibrahimu, na kisha muda mfupi baada ya miongo kadhaa, wazao wake hawapo tena katika nchi hiyo. Wako Misri.

Na kisha sehemu iliyobaki ya kitabu cha Kutoka inaelekea nchi ya ahadi. Kitabu cha Hesabu kinaelekea jangwani kuelekea nchi ya ahadi. Kwa hivyo, daima kuna harakati hii ya kusonga mbele.

Na mwishoni mwa kila kitabu katika Pentateuki, kuna aina hii ya watu wanaotazama mbele. Mwishoni mwa Mwanzo, wako uhamishoni Misri, na wanataka kurudi kwenye nchi. Kutoka, kitu kile kile.

Wanataka kurudi kwenye nchi na kadhalika. Kwa hivyo, vitabu hivyo vyote, vitabu vitano, vinatazama mbele. Na ni katika kitabu cha Yoshua ndipo tunapopata utimilifu wa hilo.

Na kuna maana katika kitabu cha Yoshua, ni aina ya maana ya, ah, tuko hapa. Hatimaye, baada ya karne hizi zote, ahadi zinatimizwa, tuko katika nchi, na maisha ni

mazuri. Kwa hivyo, kuna maana dhahiri kwamba kitabu cha Yoshua kinaangalia nyuma kwa shukrani kwa haya yote.

Maisha sasa ni mazuri. Kuna utulivu katika kitabu cha Yoshua ambao hupati katika vitabu vingine vingi. Kwa hivyo ni kweli kwamba kitabu hiki kinaangalia nyuma.

Lakini nadharia hii inapuuza uelewa wa kitamaduni wa Pentateuki kama unatoka kwenye kalamu ya Musa, au Pentateuki nyingi zinatoka kwenye kalamu ya Musa. Kwa hivyo, mnamo 1943, kulikuwa na msomi Mjerumani anayeitwa Martin Noth, ambaye alipendekeza nadharia tofauti. Na alipendekeza nadharia inayoitwa Historia ya Kumbukumbu la Torati.

Na Noth alifikiri kwamba, hapana, mwisho wake unapaswa kuwa hapa. Na kitabu cha Kumbukumbu la Torati kinapaswa kueleweka kama kichwa cha vitabu hivi vyote. Ni wazi kwamba kitabu cha Kumbukumbu la Torati kinaangalia mbele sana maisha katika nchi, maagizo ya Musa mwishoni mwa maisha yake, kuangalia mbele jinsi wanavyopaswa kuishi, na kadhalika.

Na kwamba unapata mada katika vitabu vya Yoshua, Waamuzi, Samweli, na Wafalme ambazo zimeelezwa kwa mara ya kwanza katika kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo, Noth alibisha kwamba 2 Wafalme inaisha na uharibifu wa Yerusalemu na kuachiliwa kwa Yehoyakini kutoka gerezeni katika mwaka wa 561, mamia ya miaka baadaye. Na hivyo, Martin Noth alibisha kwamba kitabu hiki chote cha vitabu hivi vikubwa kiliandikwa wakati wa uhamisho baada ya Yerusalemu kuanguka.

Labda sehemu ziliandikwa mapema, lakini haya yote yameunganishwa kama wimbo mkubwa unaoitwa Historia ya Kumbukumbu la Torati. Na tena, ningekubali kwamba mengi ya yale ambayo Noth ameyabisha yanaeleweka. Kwa sababu ndiyo, Kumbukumbu la Torati linaangalia mbele.

Mambo mengi kuhusu utii na ahadi za Mungu na kadhalika yaliyotajwa katika Kumbukumbu la Torati yanatimizwa katika vitabu hivi. Na hata baadhi ya sababu zilizofanya Samaria na Yerusalemu kuanguka katika 2 Wafalme zinarudia maonyo kutoka kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo, kuna wazi kwamba uzi huo na umoja huo wa mada.

Ni jambo moja kusema kuna umoja wa mada. Ni jambo jingine kusema kuna umoja wa uandishi. Na singekubaliana na nadharia ya Note kwamba haya yote yameandikwa uhamishoni.

Tena, ningethibitisha mtazamo wa kitamaduni kwamba Pentateuki ilikuwa ya Musa, kimsingi. Lakini kusudi lote la hili ni kuonyesha muktadha wa kitabu cha Yoshua kama kitabu chenye bawaba. Na kwa namna fulani, Kumbukumbu la Torati na Yoshua ni vitabu vyenye bawaba.

Kwa sababu Kumbukumbu la Torati lina hotuba za mwisho za Musa, akiangalia nyuma maisha yake na Israeli na kusema, Hivi ndivyo Mungu amekuwa mwaminifu kwetu kwa vizazi vyote, kuanzia Ibrahimu na hasa kwetu miaka 40 iliyopita. Hivi ndivyo Mungu amekuwa pamoja nasi huko Misri na jangwani na kadhalika. Na hiyo ni mtazamo wa nyuma katika kitabu cha Kumbukumbu la Torati.

Lakini inaangalia mbele kwa sababu Musa anasema, sasa nitaondoka uwanjani. Nanyi mtavuka kuingia katika nchi ya ahadi na haya ndiyo mambo mnayohitaji kukumbuka. Na sehemu ya Kumbukumbu la Torati inarudia sheria zilizotolewa miaka 40 iliyopita.

Hata jina la kitabu, Kumbukumbu la Torati, linatokana na maneno Deutero na Nomos, yakimaanisha sheria ya pili. Sheria hiyo ilitolewa hapo awali katika Mlima Sinai kwa kizazi cha kwanza. Watu hao walikufa kabisa jangwani na sasa Musa alikuwa akizungumza na kizazi cha pili.

Kwa hivyo tena, ni kutazama nyuma lakini pia kutazama mbele. Yoshua, kitu kile kile. Anatazama nyuma akisema, haya ni utimilifu wa ahadi.

Na bado, pia kuna njia ambayo Yoshua anaangalia mbele kama kitabu cha kwanza ambacho Israeli walikuwa wakiishi hadi mwisho wa Wafalme wa Pili wakati Israeli inapochukuliwa kutoka katika nchi. Kwa hivyo, kitabu cha Yoshua ni kitabu kinachoangalia nyuma na mbele katika mfululizo wa vitabu hivi hapa. Na nadhani ni muhimu kukumbuka mtazamo huo.

Huyu ni Dkt. David Howard katika mafundisho yake kuhusu Yoshua kupitia Ruthu. Hii ni kipindi cha 3, Utangulizi wa Yoshua, sehemu ya 3, Muktaba wa Fasihi.